

روایت شهیدی که داعش سرش را بر نیزه کرد

گفت‌وگو با اکبر صحرایی، نویسنده‌ای که اخیراً با کتاب «مرد راه» در جشنواره پاسداران اهل قلم درخشد

۱۰

دوشنبه ۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۲ | ۱۰ شوال ۱۴۴۴ | سال سی‌و یکم | شماره ۸۷۶۰

همیشه یکی زندگی

مروری بر کتاب «فهیمه» به قلم نفیسه ثبات

ثروتی که خرج دایره‌المعارف تشیع شد

گزارش

علی‌الله سلیمی

روزنامه‌نگار

در تاریخ معاصر کشورمان تعداد زنان تأثیرگذار در تحولات فرهنگی و اجتماعی کم نبوده و بعضی از آنها با تلاش و همت فردی، علاوه بر مسیر زندگی خود تا حدودی مسیر زندگی اطرافیان خود را هم تحت‌الشعاع فعالیت‌های بی‌وقفه خود قرار داده و حتی در برنامه‌ها و جریان‌های فرهنگی کشور هم تأثیرگذار بوده‌اند. یکی از این زنان موفق

قصه فهیمه از دوران کودکی او آغاز می‌شود و حتی اشاره‌ای هم به زندگی پدر او می‌شود. پدر فهیمه محبی، محمدحسین انجذانی از اهالی روستای انجندان از توابع استان مرکزی بوده که به‌دلیل علاقه فراوان به دروس طلبگی، به رغم میل باطنی خانواده خود، روستا را ترک و به تهران مهاجرت می‌کند. او در تهران سرانجام به حقوق روی آورده و به‌عنوان یکی از وکلای شناخته‌شده و معتمد شهر مطرح می‌شود. تمام کودکی فهیمه در خانه‌ای بزرگ در تهران می‌گذرد. او پس از بزرگ شدن به عقد پسرعمویش، رضا محبی می‌آید. صفحات متعددی از کتاب به وصف علاقه‌ای دو به یکدیگر پرداخته‌است. عشق میان فهیمه و رضا در حالی آغاز می‌شود که رضا به استخدام نیروی هوایی ارتش در می‌آید. حاصل زندگی مشترک رضا و فهیمه، ۲ پسر به نام‌های نادر و سعید و یک دختر بود. سرگرد رضا محبی که از بنیانگذاران هوانیروز ایران در زمان پهلوی دوم بود، بنا به گفته راوی کتاب، اخلاق بسیار مهربانانه و مردم‌دارانهای داشت. سرانجام رضا در سال ۴۱، طی یک مأموریت در قزوین در سانحه ایی مشکوک جان خود را از دست داد.

مقیم انگلیس در جبهه‌ها چه می‌کرد؟

فوت رضا آغاز فصل جدیدی از زندگی فهیمه محبی است. به‌دنبال این اتفاق و با اصرار سعید، فرزند کوچک فهیمه که می‌گفت دوست ندارد در جایی که قاتل پدرش (شاه) زندگی می‌کند،

دختر شهید مدافع حرم حبیب‌الله جعفرزاده در برنامه قرآنی محفل درخشید

پدرانه‌های شیخ حسین وزینب

میان فرزندان شهید، چهره و نام او اخیراً بیشتر بر سر زبان‌ها افتاده است؛ نه به‌واسطه حضورش در برنامه قرآنی محفل یا حضور در صحن علنی مجلس شورای اسلامی در سالگرد حاج قاسم که ماجرا به کمی عقب‌تر برمی‌گردد؛ به تابستان سال گذشته که فیلمی با موضوع درخواست نوشتن «نامه به پدر» در فضای مجازی منتشر شد؛ لحظات احساسی در خواست دختر ۶ ساله از مردم در پارک که با این جمله شروع می‌شد که «میشه برای بابام نامه بنویسی...» این فیلم واکنش‌های زیادی در فضای مجازی داشت. زینب، دختر شهید مدافع حرم و مقودالانو حبیب‌الله شیرزی جعفرزاده در پارک بین مردم رفته بود و از آنها درخواست می‌کرد تا برای پدرش از طرف خودش نامه‌ای بنویسند. حالا حجت‌الاسلام حسین انصاریان با حضور در منزل این شهید با خانواده دیدار و توصیه‌هایی را به دختر حافظ کل قرآن او کرد.

در این دیدار حجت‌الاسلام انصاریان، ضمن ارج نهادن به مقام شامخ تمامی شهدای مدافع حرم، از زینب شیرزی جعفرزاده، دختر این شهید بزرگوار که در سن ۸سالگی حافظ کل قرآن

۱۱

نخستین ریل راه‌آهن کی وارد تهران شد؟

خاطره خواندنی اهالی منطقه ۱۷ از خط راه‌آهن

و تأثیرگذار، فهیمه محبی بود که اقدامات فرهنگی و اجتماعی ماندگار بسیاری از خود به یادگار گذاشت و تنها یکی از این اقدامات، حمایت مالی از تهیه و انتشار دایره‌المعارف تشیع بود. او متولد سال ۱۳۰۹ و همسر رضا محبی از مؤسسان هوانیروز پیش از انقلاب ایران بود. او از سال ۱۳۶۶ تا ۱۳۸۸ مدیر دانشنامه تشیع بود که در زمان مدیریت او برنده سیزدهمین جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی شد. محبی بهمن‌ماه سال ۱۳۸۸ به‌دلیل ابتلا به بیماری سرطان خون در سن هفتادونه سالگی درگذشت. در ادامه با خوانش کتاب «فهیمه» به قلم نفیسه ثبات مروری بر سبک زندگی این بانوی فرهیخته داریم.

شهادت پسر؛ آغاز فصلی نو

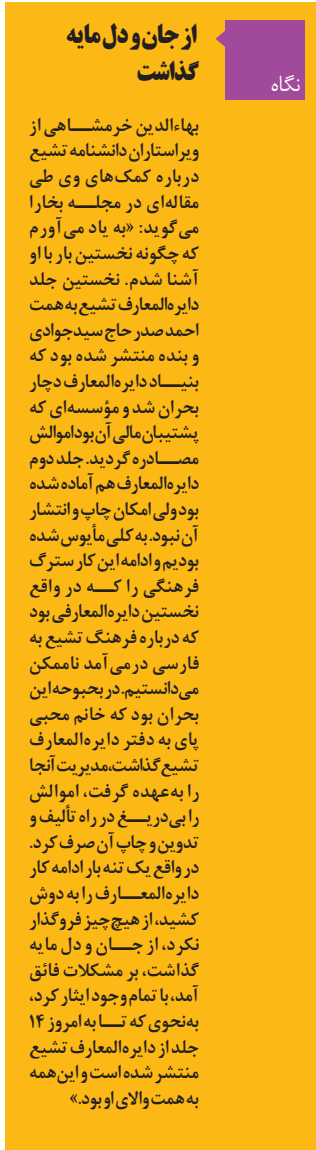
شهادت سعید که جوانی نخبه و با استعداد بود، پس از مرگ پدر دچار تنش‌های روحی شده و روحیه حساسی پیدا می‌کند. با آغاز انقلاب اسلامی شرایط برای ایرانیان مقیم انگلیس سخت می‌شود به‌گونه‌ای که فهیمه به ناچار به ایران بازمی‌گردد. با این حال سعید هم که به‌تازگی در دانشگاه پذیرش گرفته، به شسوق حضور در جبهه‌های جنگ علیه رژیم صدام به ایران بازمی‌گردد. سعید فرزند کوچک فهیمه تلاش‌های مختلفی برای پذیرش در جبهه انجام می‌دهد که همگی به واسطه لهجه انگلیسی و تیپ متفاوتش با شکست مواجه می‌شود. سرانجام با سفارش مادر، در هوانیروز ارتش به خدمت گرفته شده و پس از ۱۸ روز فعالیت، در حادثه‌ای برای یک بالگردار تش به شهادت می‌رسد.

فهیمه محبی در یک نگاه

یکی از اقدامات ارزنده و ماندگار فهیمه محبی، حمایت مالی از تهیه و انتشار دایره‌المعارف تشیع بود. این اثر، دانشنامه‌ای فارسی، در چندین جلد پیرامون موضوعات مختلف دینی، کلامی، اعتقادی، فقهی، اصولی، تاریخی، علمی و فرهنگی است که تاکنون ۱۶ جلد از آن به چاپ رسیده و در زمان مدیریت فهیمه محبی، برنده سیزدهمین جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی شد. محبی از سال ۱۳۶۶ تا ۱۳۸۸ که در قید حیات بود مدیریت دانشنامه تشیع را به‌عهده داشت. ماجراهای سرگذشت این زن موفق ایرانی دستمایه کتاب «فهیمه» به قلم نفیسه ثبات شده و انتشارات روایت فتح این اثر را منتشر کرده‌است. فهیمه محبی، سرگذشت پر فراز و نشیبی داشته و وقایع مراحل مختلف زندگی او با بسیاری از شخصیت‌ها و وقایع تاریخ معاصر کشورمان گره خورده‌است. کتاب «فهیمه» اثری در قالب زندگی‌نامه‌است که تلاش کرده تا جزئیات زندگی بر بیخ و خم این مادر پر جنب و جوش و فداکار ایرانی را روایت کند. حاصل این تلاش در ۷ فصل و ۳۶۰ صفحه تنظیم شده‌است.

نگارش بود. به‌واسطه از دست رفتن منابع مالی، پروژه دچار بحران می‌شود، درحالی‌که تنها یک جلد از این دانشنامه چاپ شده بود، منابع مالی این دانشنامه تخصیص داده نمی‌شود. به‌دنبال این اتفاق بهاءالدین خرمشاهی با فهیمه محبی وارد گفت‌وگو می‌شود و او مدیریت مالی و اداری این دانشنامه را برعهده می‌گیرد. فهیمه برای احیا و به ثمر نشستن این پروژه تمام دارایی خود را خرج می‌کند. از طلاها و زیورات شخصی تا دیگر دارایی‌ها. وی حتی در این مسیر خانه ۴ طبقه‌ای را که همسر وی رضا محبی برای آنها ساخته بود هم فروخته و خرج تولید این اثر می‌کند. این خانه به نوعی برای فهیمه ارزش معنوی بسیاری داشت. تمام خاطرات او با رضا همسرش در این خانه سپری شده بود، حتی سعید، فرزند ششید او هم علاقه فراوانی به این خانه داشت به‌گونه‌ای که به مادر وصیت کرده بود من را از در این خانه تشیع کنی،د. با این حال فهیمه از این خانه هم گذشته و با فروختن آن خود ساکن یک اتاق در منزل دخترش می‌شود. با همت خانم فهیمه محبی و از خودگذشتی او، بیش از ۱۳ جلد این دانشنامه در زمان حیات او منتشر شد. فهیمه محبی سرانجام در سال ۱۳۸۸ در تهران فوت می‌کند

و یادگارهای معنوی بسیاری از خود به یادگار می‌گذارد.

از جان و دل مایه گذاشت

نگاه

بهاء‌الدین خرمشاهی از ویراستاران دانشنامه تشیع درباره کمک‌های وی طی مقاله‌ای در مجله بخارا می‌گوید: «به یاد می‌آورم که چگونه نخستین بار او آشنا شدم. نخستین جلد دایره‌المعارف مطرح به همت احمد صدرحاج سیدجوادی بنیاده دایره‌المعارف دچار بحران شد و موسسه‌ای که پشتیبان مالی آن بوده‌الاش مستشاره گردید. جلد دوم دایره‌المعارف به میزان آمادگی نیروهای مسلح به‌ویژه ارتش در این فصل بیان شده‌است. در آن نبود به کلی مایوس شده بودیم و وانگه‌این کار مسترک فرهنگی را کسه در واقع نخستین دایره‌المعارفی بود که در برابر فرهنگ تشیع به فارسی درمی‌آمد نامکن می‌دانستیم. در بیهوده‌این بحران بود که خانم محبی پای به دفتر دایره‌المعارف تشیع گذاشت.مدیریت آنجا را به‌عهده گرفت. امواتش را بی‌دریغ در راه تألیف و تدوین و چاپ آن صرف کرد. در واقع یک تنه‌بار ادامه کار دایره‌المعارف را به دوش کشید، از هیچ چیز فروگذار نکرد. از جان و دل مایه گذاشت. بر مشکلات فاتق آمد، با تمام وجود ایثار کرد، به‌نوعی که تا به امروز ۱۴ جلد از دایره‌المعارف تشیع منتشر شده‌است و این همه به همت او‌الی‌او بود.»

یاد

به یاد شهدای کارگر

جامعه کارگری از ابتدای پیروزی شکوهندن انقلاب اسلامی در همه عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نقش خود را به‌خوبی ایفا کرد و با حضور هزاران نیروی بسیجی، مردمی و بااخلاص از جامعه کارگری در جنگ تحمیلی، هزاران شهید از این فشر تقدیم انقلاب اسلامی شد. ارزش «کارگر» همواره مورد تأکیددین‌مبین اسلام بوده؛ به‌گونه‌ای‌کسه کار کردن را از بزرگ‌ترین عبادت‌ها و وسیله‌ای برای تقرب به پروردگار شمرده‌است.

حضرت اسام خیمینی(ره) نیز کار را یک ارزش بزرگ انسانی و کارگری را نیز عامل به ارزش‌های بزرگ انسانی می‌دانستندو معتقد بودند که عرق کارگر باقطره‌های خون شهید و با ارزش و کارایی دانش یک دانشمند و... قابل مقایسه است. علاوه بر این امام خمینسی(ره) کار کردن را سیره بسیار ارزشمند اولیاو انبیا و انسان کاملی همچون امام علی(ع) می‌دانستند و نقل می‌فرمودند که کار از نظر امام علی(ع) به قدری اهمیت داشت که بعد از اخذ بیعت از مردم، فوراً بیل و کلنگ در دست گرفت و سسراغ کار رفت. همین تأکیدات کافی است که به مقام «شهدای کارگر» نزد خداوند بی‌بیریم؛ کسانی که چه در جهاد اقتصادی و چه در جهاد علیه دشمنان دین و میهن، از جان خود دریغ نکردند.

۱۴ هزار

شهید عضو جامعه

کارگری کشور بودند.

۲۸۶۷ هزار

شهید کارگر از استان تهران در میدان حق علیه باطل حضور داشتند.

۴۵ درصد

آمار شهدای کارگر کشور متعلق به استان اصفهان است.

۶۴۰۰ هزار

شهید کارگر از استان اصفهان به جبهه اعزام شده بودند.

یادداشت

الناز عباسیان

روزنامه‌نگار

مروری بر کتاب «حصرشکنان»

به قلم شاداب عسکری

حماسه‌آفرینی ارتش در شکست حصر آبادان

کتاب «حصرشکنان» به قلم شاداب عسکری و زیر نظر مستقیم علمی – تخصصی سر تیپ ستاد ناصر آراسته، رئیس هیأت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی تهیه شده و به مبارزات ارتش در دوران انقلاب اسلامی تا نحوه شکست حصر آبادان پرداخته است. این کتاب در ۴ فصل و بسا هدف تبیین نقش ولایت فقیه در فرماندهی عالی دفاع مقدس، تشریح مسائلی که در سال‌های ۱۳۵۷تا ۱۳۶۰ ارتش با آنها روبه‌رو بوده و تبیین نقش لشکر ۷۷خراسان در حفظ و آزادسازی آبادان در سال‌های ۱۳۵۹ و ۱۳۶۰افراهم آمده‌است.

فصل نخست کتاب با عنوان «ارتش و انقلاب اسلامی» با اشاره به برخی وقایع بااهمیت سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۵۸ به سیر تحولات در ارتش رژیم گذشته و نحوه پیوستن این نیرو به گروه‌های انقلابی مردمی پرداخته‌است. مأموریت‌های ارتش از دیدگاه‌شاه، چرایی گرایش ارتش به امام خمینی(ره) و انقلاب، رابطه ارتش و مردم پس از ورود امام خمینی(ره) به ایران و ۲۹فروردین سال ۱۳۵۸، از عنوان‌هایی است که به سیر تحولات ارتشی‌هاز سال‌های آخر حکومت پهلوی تا ماه‌های ابتدایی پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷اشاره دارد. نگارنده کوشیده تا با انجام مصاحبه‌هایی با مقامات ارتش و نیز با نزدیکان فرماندهان شهید ارتشی بر غنای مطالب کتاب بیفزاید. این مصاحبه‌ها در لابه‌لای محتوای کتاب و به تناسب مطالب گنجانده شده و بنابراین می‌توان حصرشکنان را نگاه تازه‌ای در تألیف آثار پژوهشی درباره فعالیت‌های ارتش در سال‌های آغازین جنگ تحمیلی عراق علیه ایران دانست.

«تحدید و تضعیف انقلاب اسلامی» عنوان دومین فصل کتاب است که به وقایع دو سال و نیم پس از وقوع انقلاب اسلامی که حجم وسیعی از تهدیدات متوجه نظام اسلامی بود، پرداخته است. عسکری در این فصل پرداختنی تحلیلی به مباحثی چون پیروزی انقلاب اسلامی و دگرگونی ساختار منطقه، پیروزی انقلاب اسلامی و ظهور جریان‌های تجزیه‌طلب، آغاز محاصمات داخلی، تجاوز آمریکا به طیس، کودتای نقاب و بنی‌صدر در منصب فرماندهی کل قواد. دغدغه نگارنده برای تبیین واقعیت‌هایی که میان ارتش جمهوری اسلامی ایران و رویدادها وجود داشته، به خوبی در متن کتاب آشکار است. بر این اساس، «بنی‌صدر در منصب فرماندهی کل قوا» پربارترین محث دومین فصل کتاب است که عسکری کوشیده با تکیه بر اسناد، خاطرات، مصاحبه‌ها و کتاب‌های مختلف در این زمینه، تمامی زوایای خیانت‌بنی‌صدر را به ارتش و نظام جمهوری اسلامی ایران پیش‌روی مخاطبان قرار دهد. نیت‌های بنی‌صدر در همکاری بسا گروهک مجاهدین خلق (منافقین)، واگذاری سلاح از سوی ارتش به سپاه با وجود مخالفت بنی‌صدر و براساس تکلیف و ضرورت‌هایی که در رابطه با حفظ انقلاب اسلامی مطرح بود، اعتراضات بنی‌صدر درباره همکاری با گروهک کومله در سال ۱۳۵۹ و نیز گرفتاری فرماندهان ارتشی از بی‌سیاستی و بی‌کفایتی بنی‌صدر، برخی دیگر از موضوع‌های مهم این بخش قابل‌توجه کتاب است. نویسنده در فصل سوم کتاب به آغاز جنگ تحمیلی پرداخته و میزان آمادگی نیروهای مسلح به‌ویژه ارتش در این فصل بیان شده‌است. در ابتدای هر فصل کتاب، مقدمه‌ای آمده‌است. این امر به ایجاد سابقه ذهنی مخاطبان برای ورود به مباحث آن‌ی فصل کمک می‌کند. مقدمه فصل سوم کتاب پس از اشاره کوتاهی به روال برنامه‌ریزی در ارتش‌های دنیا به تناسب تهدیدات منطقه‌ای، به موضوع‌هایی چون شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و میزان آمادگی نیروهای مسلح، علل کاهش قدرت رژیم ارتشی ایران در آن زمان، جریان‌های قبل از انقلاب اسلامی، حرکت ضدانقلاب و عناصر مغرض در مسیر انحلال ارتش، غارت و تاراج وسایل و تجهیزات تعدادی از یگان‌ها، عملکرد دولت موقت در ارتباط با ارتش و کمک ارتش به تشکیل، تجهیز و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پرداخته‌است.

عملیات ناامن(التمه‌ع) عنوان بخش واپسین کتاب حصرشکنان است. این عملیات که با طراحی ارتش و محوریت لشکر ۷۷پیروز خراسان در پنجم مهرماه سال ۱۳۶۰ اجرا شد، به شکست حصر آبادان انجامید. از این عملیات به‌عنوان یکی از موفق‌ترین عملیات‌ها در دفاع مقدس یادشده است. سرآغاز این فصل به «دلایل علاقه بعشویان به تسخیر آبادان» پرداخته‌است. در ادامه نگارنده با اشاره به پیام تاریخی امام (ره) درباره آبادان به ورود لشکر پیاده ۷۷ به منطقه می‌پردازد. براساس آن در صفحه ۱۶۴کتاب آمده‌است، طراحی نخستین عملیات مشترک ارتش و سپاه با نام «ناامن‌التمه‌ع») با مخالفت بنی‌صدر مواجه شد اما با بررسی این عملیات، نظر موافق آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب که آن زمان نماینده امام خمینی(ره) در شورای عالی دفاع بودند، همراه این طرح می‌شود. نویسنده در ادامه با بیان اینکه اجرای عملیات ناامن(التمه‌ع) نیاز به زمینه علمی داشت به شرح نحوه همکاری سپاه و ارتش بر مبنای خاطرات شهید صیاد شیرازی در کتاب «ناگفته‌های جنگ» می‌پردازد. شهید صیاد شیرازی در این بخش از خاطراتش به آموزش‌های نظامی اشاره دارد که از سوی ارتشی‌ها برای پاسداران تدارک دیده شده بود.